

Jerzy Romanow, Wiesław Piszczalowski

Wschowa. Zbór p. w. Żłobka Chrystusowego, woj. leszczyńskie

Informator Archeologiczny : badania 13, 240-241

1979

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Na poziomie około 1,50 m od powierzchni odsłonięto narożnik muru o konstrukcji ceglano-kamiennej, posiadający szerokość około 1,80 - 2 m, długość na linii północ-południe około 3,20 m, a na linii wschód-zachód około 3,20 m. Mur wzniesiono z dużych kamieni granitowych układanych warstwami, a w celu wypionowania lica użyto mniejszych kamieni i fragmentów cegieł. Na powierzchni muru w zaprawie wapiennej widoczne są negatywy po tkwiących w niej kamieniach oraz ślady po rumoszu ceglanym, którego użyto do wyrównania poziomu. Ze względu na bezpieczeństwo statyki budynku eksplorację kontynuowano tylko do poziomu około 3,60 m, czyli odsłonięto mur do wysokości około 2,10 m. Mur urywa się przy fundamencie budynku, nosząc wyraźne ślady rozbiórki. Część materiału, pochodzącego z rozebranej partii muru, została wtórnie użyta do budowy stopy fundamentowej budynku.

Odsłonięty fragment muru stanowi przedłużenie fundamentów zamku wysokiego odkrytych w latach 1973-1974. Łączna długość odkrytych fundamentów wynosi 23,5 m, w tym są dwa narożniki. Korona ceglana fundamentów zamku została rozebrana prawdopodobnie po pożarze miasta w 1781 r. Uzyskany materiał zabytkowy to fragmenty ceramiki, ułamki naczyń szklanych i fragmenty przedmiotów metalowych.

Jednocześnie z pracami wykopaliskowymi prowadzono dalszą inwentaryzację przebiegu miejskich murów obronnych. W partiach przyziemia domu przy ul. Starofarnej 2a odkryto pozostałości baszty oraz uzupełniono obwód murów w okolicy ul. Szkolnej i Świeckiej.

Badania będą kontynuowane.

TYKOCIN
woj. białostockie
posesja przy ul. Świerczewskiego 12

patrz
okres nowożytny

WENECJA GÓRNA, gm. Żnin
woj. bydgoskie

patrz
okresy brązu

WOJNOWICE, gm. Kietrz
woj. opolskie
Stanowisko 1

patrz
okresy brązu

WSCHOWA
Zbór p. w. Żłobka
Chrystusowego
woj. leszczyńskie

PP Pracownie Konserwacji
Zabytków
Pracownia Archeologiczno-
Konserwatorska
Oddział we Wrocławiu

Badania prowadzili dr Jerzy Romanów i mgr Wiesław Piszczalowski. Finansował WKZ w Lesznie. Pierwszy sezon badań. Urządzenia obronne tzw. Bramy Polskiej z XIV/XV wieku.

Program badań archeologicznych, uzupełnionych badaniami architektonicznymi, miał w pierwszym rzędzie doprowadzić do określenia dawnego kształtu fragmentu urządzeń obronnych zawartych w bryle Zboru, jak również do wyjaśnienia usytuowania przestrzennego 2 kamienic znanych z przekazów.

Wyniki badań upoważniają do wydzielenia w ramach badanej architektury 4 faz badawczych.

Faza 1

W południowo-zachodniej ścianie zboru zawarty jest wyraźnie wydzielający się fragment średniowiecznego miejskiego muru obronnego zbudowanego z kamieni i datowanych przed połową XIV wieku.

Faza 2

Rozbudowa dawnych umocnień obronnych miasta. Mianowicie nastąpiła likwidacja dawnej bramy miejskiej, znajdującej się najprawdopodobniej w linii zabudowy muru miejskiego i budowa nowej wysuniętej znacznie przed linię obwodu obronnego. W badanym obiekcie pozostałością tej fazy jest półcylindryczna wieża, mur szyji bramnej, oraz klatka schodowa prowadząca na II kondygnację wieży.

W tej samej fazie budowy dokonano również nadbudowy dawnych murów miejskich. Mury II fazy budowy wykonane zostały z cegły układanej w wątku gotyckim.

Budowę umocnienia bramnego, tzw. Bramy Polskiej zgodnie ze źródłami historycznymi należy widzieć przed I połową XV wieku.

Faza 3

Związana jest z dalszą rozbudową Bramy Polskiej. Następuje mianowicie rozbudowa fazy w narożu utworzonym przez mur bramy oraz dawny miejski mur obronny. Powstaje czworoboczne, zamknięte pomieszczenie ze strzelnicami w murach zewnętrznych.

Rozbudowę urządzeń obronnych Bramy Polskiej należy wiązać z budową tzw. parcanum novum, o którym mowa w dokument. z 1444 r.

Faza 4

Budowlana związana jest z adaptacją obiektu dla celów zboru, która następuje od początku XVII wieku.

W wyniku badań archeologicznych prowadzonych w obydwu obiektach odkryto 3 krypty wiążące się z funkcją zboru.

Nie stwierdzono urządzeń łaźni wzmiankowanych w źródłach jak również nie uzyskano danych potwierdzających wcześniejsze istnienie w tym miejscu 2 kamienic mieszczkańskich.

WROCLAW
Arsenał Wrocławski

patrz
wczesne średniowiecze

WROCLAW
pl. 1 Maja

Wojewódzki Ośrodek
Archeologiczno-Konserwatorski
we Wrocławiu